

УДК 378.04:37

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ З МЕТОДИКИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ**І. Л. Холковська**

У статті розглядається зміст та структура загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів. Акцентовується увага на можливостях використання активних методів навчання з метою формування готовності студентів до виховної роботи в школі як складової загальнопедагогічної компетентності. Розкрито особливості технології професійної підготовки фахівця нового типу як комплексу методів, що містить традиційні та інноваційні, у тому числі активні методи навчання. Зазначено істотну роль у професійній підготовці студентів-майбутніх класних керівників таких активних методів навчання, як моделювання педагогічних ситуацій, ділові та рольові ігри, проектна діяльність. Проаналізовано умови ефективного використання ділових ігор на заняттях з методики виховної роботи. Розглянутий алгоритм організації проектної діяльності під час вивчення методики виховної роботи. Теоретичні положення розкрито на прикладі лекційних, практичних і лабораторних занять з методики виховної роботи.

Ключові слова: загальнопедагогічна компетентність, компоненти загальнопедагогічної компетентності, готовність до виховної роботи в школі, методика виховної роботи, активні методи навчання, моделювання педагогічних ситуацій, проектна діяльність, групові форми навчання.

TECHNOLOGY OF FORMATION OF GENERAL PEDAGOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS AT THE LESSONS BY THE METHODOLOGY OF UPBRINGING**I. L. Kholkovska**

The article considers the content and structure of the general pedagogical competence of future teachers. The emphasis is placed on the possibilities of using active teaching methods in order to prepare students for their educational work in school as a component of general pedagogical competence. The peculiarities of the technology of professional training of a specialist of a new type as a complex of methods containing traditional and innovative, including active teaching methods are revealed. Significant role is played in the professional training of students-future class leaders of such active teaching methods as simulation of pedagogical situations, business and role plays, project activities. Conditions of effective use of business games on lessons on the methodology of educational work are analyzed. The algorithm of the organization of the project activity during the study of the method of educational work is considered. Theoretical positions are described on the example of lecture, practical and laboratory lessons on the methodology of educational work.

Key words: general pedagogical competence, components of general pedagogical competence, readiness for educational work in school, method of educational work, active teaching methods, modeling of pedagogical situations, project activity, group forms of training.

Проблема методів формування професійної компетентності – одна з важливих проблем дидактики вищої школи. Діяльність викладача і студентів, результати навчання у ЗВО, розвиток освіти в цілому обумовлені особливостями навчання майбутніх фахівців в університеті. Методами навчання майбутніх педагогів є: 1) способи досягнення поставлених цілей і завдань у спільній діяльності студентів і викладачів; 2) способи взаємодії суб'єктів освітньо-професійної діяльності, спрямовані на набуття певного рівня професіоналізму у визначеній діяльності [7].

У зв'язку з модернізацією освіти особливого значення набуває формування загальнопедагогічної компетентності фахівця як керований процес становлення його професіоналізму. Система професійної освіти передбачає розвиток людини як суб'єкта культури, суб'єкта діяльності і враховує програми самоосвіти і самовиховання, тобто складання і реалізацію власних завдань формування професіоналізму [9, с.198].

Результатом загальнопедагогічної підготовки є загальнопедагогічна компетентність. У науковій літературі немає однозначного підходу до визначення поняття «загальнопедагогічна компетентність». Найбільш близьке поняття «професіоналізм» характеризує індивідуальну міру відповідності вимогам професії. Загальнопедагогічна компетентність формується у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу і стосується універсальних навчально-виховних умінь, що не залежать від предметної спеціалізації вчителя. Це сфера професійної компетентності, яка містить комплекс загальнопедагогічних знань і умінь, що визначають успішність реалізації головних професійних функцій учителя – навчання і виховання учнів [1, с. 52].

Для нашого дослідження важливим є підхід О. Сергійчук, яка вважає, що професійна (загальнопедагогічна) компетентність є стрижневим показником рівня кваліфікації педагога. Науковець дає таке визначення професійної (загальнопедагогічної) компетентності майбутніх учителів: це психолого-педагогічне утворення, що формується на основі інтеграції педагогічного досвіду, теоретичних знань, практичних умінь і особистісних якостей, і передбачає здатність виконувати педагогічні функції, спрямовані на розгортання внутрішніх можливостей дитини до самореалізації, самовдосконалення, саморозвитку відповідно до прийнятих у соціумі в конкретно-історичний момент норм, стандартів, вимог. Також вона визначає структуру професійної компетентності педагога, яка містить такі компоненти: цілісне сприйняття світу, ціннісно-орієнтаційна спрямованість, загальна культура, професійні знання, педагогічні вміння, особистісні якості [9, с. 199].

І.А. Зимняя виокремлює три основні взаємопов'язані якості особистості майбутнього педагога, що визначають його професійну компетентність: рівень загальної культури, психолого-педагогічна компетентність, володіння практичними технологіями професійної діяльності. Загальнокультурний компонент професіоналізму характеризує вчителя як носія національних і загальнолюдських цінностей, моральних норм і принципів, поглядів і схвалюваних суспільством учинків. Психолого-педагогічна компетентність передбачає здатність діагностики, розуміння і врахування в практичній діяльності особистісних особливостей учнів, їхньої діяльності і спілкування. Органічною складовою частиною психолого-педагогічної компетентності вчителя є адекватна самодіагностика – усвідомлення себе як особистості, індивідуальності, своїх можливостей і способів взаємодії з учнями з метою вирішення завдань навчання і виховання. Технологічна компетентність учителя означає володіння засобами і процедурами реалізації його основних функцій – конструктивної, прогностичної, комунікативної, мобілізаційної, гностичної, організаторської та ін. [3, с. 37].

Мета гуманістично орієнтованого процесу формування загально педагогічної компетентності – такий розвиток особистості, який орієнтує її на активну, перетворювальну і творчу професійну діяльність, що узгоджується з національними і загальнолюдськими цінностями.

Нормами загальнопедагогічної компетентності в умовах ЗВО є: освітня професійна програма, освітньо-кваліфікаційна характеристика, професіограма фахівця. Якість вищої освіти як результат може бути представлена через показники професійної компетентності, що розуміються як відповідність випускника ЗВО динамічним вимогам соціально-економічної і культурно-професійної сфер суспільства [7].

Базовим для побудови моделі формування загальнопедагогічної компетентності і проектування освітніх програм у ЗВО слугує системний підхід, оскільки він орієнтований на комплексну підготовку майбутнього фахівця.

Мета статті: проаналізувати комплекс методів формування загальнопедагогічної компетентності, що використовується на заняттях з методики виховної роботи, з позиції ефективності технології підготовки студентів до реалізації завдань виховної роботи в школі.

Загальнопедагогічна підготовка студентів нами розглядається з двох сторін: внутрішньої (що проявляється на особистісному рівні як підсумок діяльності) і зовнішньої (процесуальної, що визначається організаційно, змістовно і методично).

Внутрішній аспект загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів у контексті їхньої готовності до виховної роботи в школі пов'язаний з формуванням ціннісного ставлення до педагогічної роботи; розширенням і поглибленням теоретичних знань з педагогіки, методики виховної роботи; оволодінням визначеними програмою вміннями: конструктивними, комунікативними, організаторськими, гностичними, прикладними; формуванням позитивного емоційного досвіду міжособистісної взаємодії в різноманітній практичній і теоретичній діяльності.

Зовнішній аспект загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів у контексті їхньої готовності до виховної роботи в школі передбачає такі напрями діяльності, як розробка змісту і технології підготовки студентів до виховної роботи в школі, створення умов організаційно-процесуального характеру для реалізації цього змісту і технології професійного навчання.

Х. Подковко розглядає технологію навчання як комплексну інтеграційну систему, що складається з впорядкованих операцій і дій, які забезпечують педагогічне цілепокладання, змістові інформаційно-предметні і процесуальні аспекти, спрямовані на засвоєння знань, набуття професійних умінь і формування особистісних якостей студентів, заданих цілями навчання. Технологія навчання передбачає управління процесом навчання, що включає два взаємопов'язані і взаємодіючі процеси: організацію діяльності студентів і контроль цієї діяльності [8, с. 42].

На підставі аналізу теоретичних і практико-орієнтованих праць, присвячених педагогічній освіті [2; 4; 5; 6; 7; 8; 9], виявлено, що у сфері професійної підготовки майбутніх учителів застосовуються як традиційні, так й інноваційні форми реалізації методів, що враховують особливості педагогічної діяльності, тенденції у розвитку вищої освіти в Україні, необхідність включення інноваційних методів у процес навчання фахівця нового типу, спрямованого на формування професійної компетентності, розвиток можливостей постійного оновлення досвіду творчого і критичного мислення.

Технологія професійної підготовки фахівця нового типу – це комплекс методів, що містить традиційні й інноваційні, у тому числі активні методи навчання [2; 4; 6; 10; 11]. У межах розробленої технології активні методи займають провідне місце, оскільки дозволяють забезпечити суб'єктну позицію студента, розвинути креативні здібності, що важливо в сучасних умовах професійної підготовки.

Розроблений комплекс методів навчання фахівця нового типу представлений у моделі курсу «Методика виховної роботи», що містить компоненти цілепокладання, діагностичний, змістовий, методичний (табл. 1).

Таблиця 1

Комплекс методів навчання майбутнього вчителя на заняттях з «Методики виховної роботи»

Компонент цілепокладання	Змістовий компонент
Мета: формування професійної компетентності в сфері організації виховної роботи в школі	Блоки тем програми курсу «Методика виховної роботи»
Орієнтація на професіограму фахівця нового типу	
Діагностичний компонент	
Визначення рівня професійної компетентності в сфері організації виховної роботи в школі (вхідна, проміжна, вихідна діагностика)	
Методичний компонент	
Традиційні методи навчання	Інноваційні, у тому числі активні методи навчання
Форми реалізації методів	
Лекції, семінари, практичні заняття	Проблемна лекція, імітаційні, тренінги, самодіагностика, групова дискусія, ділові рольові ігри, вправи, проекти, тестовий контроль

Найбільш важливим у моделі є методичний компонент, який містить традиційні й інноваційні, у тому числі активні методи навчання. У межах курсу «Методика виховної роботи» до традиційних належать, передусім, лекції і практичні заняття, які будуються з орієнтацією на набуття знань про професійні обов'язки класного керівника, вмінь реалізації виховних функцій в умовах відкритого виховного простору і спрямовані на формування професійної компетентності в організації виховної роботи в школі.

У практиці роботи кафедри педагогіки і професійної освіти розроблені і апробовані такі інноваційні форми занять, як «лекція – діалог», «лекція – диспут», що є ведучими в підготовці фахівців відкритого виховного простору. Суб'єктами таких занять є викладач і студент, які вступають у новий тип взаємодії, що забезпечується наданням можливостей для висловлювання і відстоювання своїх поглядів і думок з усіх питань, що обговорюються [6, с.231].

Розроблена на кафедрі педагогіки і професійної освіти програма курсу «Методика виховної роботи» передбачає розкриття і засвоєння таких понять: напрями діяльності і функції класного керівника; методи

педагогічної діагностики; прийоми педагогічного впливу; методи профілактики важковихованості; методи корекції педагогічної занедбаності; форми взаємодії сім'ї і школи; педагогічний конфлікт; методи попередження і розв'язання конфліктних ситуацій; методика підготовки морально-етичної бесіди; методика підготовки диспуту; форми і методи позаурочної виховної роботи; технологія КТС [10].

Курс розрахований на 60 годин, з них 6 годин лекцій, 8 годин – практичні заняття, 14 годин – лабораторні заняття, 32 години – самостійна робота студентів. Теоретичні основи курсу базуються на дослідженнях, що містяться в роботах І. Беха, І. Білецької, О. Газмана, Ю. Гільбуха, О. Киричук, М. Касьяненко, Л. Качинської, С. Коваленко, В. Оржеховської, О. Пилипенко, Н. Щуркової.

Цей курс відповідно до логіки побудови навчальних дисциплін читається після загальнопрофесійних дисциплін «Психологія», «Вікова психологія», «Педагогіка». Він доповнює, збагачує і конкретизує знання, вміння і навички в теорії і практиці організації виховної роботи в школі.

Програма лекційного курсу розкриває основні поняття курсу: «вихованість», «критерії вихованості», «прийоми педагогічного впливу», «важковиховувані», «педагогічна корекція», «педагогічна профілактика», «педагогічний конфлікт», «попередження педагогічного конфлікту», «розв'язання педагогічного конфлікту», «форми взаємодії школи і сім'ї», «організація життєдіяльності дитячого колективу», «форми і методи позаурочної виховної роботи», «класна година». Програма курсу підкреслює зв'язки методики виховної роботи з іншими науками на основі єдності методологічних основ і методів дослідження, єдиних принципів і підходів до виховання [10].

На лекційних заняттях детально вивчаються професійний статус і кваліфікаційна характеристика класного керівника; посадові обов'язки, професійні знання, вміння, якості. На лекціях досліджуються об'єкт, предмет, мета, завдання, принципи, функції професійної діяльності класного керівника; модель системи виховної роботи класного керівника; етапи діяльності фахівця; самодіагностика і саморозвиток особистості класного керівника. Концептуальним підходом до побудови запропонованої системи виховної роботи виступає особистісно-орієнтований підхід, що забезпечує становлення соціальної позиції, самосвідомості, ціннісно-смыслового світосприйняття школяра, передбачає оптимістичний підхід до виховання учнів, які вважаються самостійними суб'єктами, здатними до самовиховання. Засадничою основою курсу також виступають положення громадянського виховання, метою якого є виховання життєво активного гуманістично спрямованого громадянина демократичного суспільства, який би у своїй життєдіяльності керувався культурно-національними і загальнолюдськими цінностями. Особлива увага приділяється аналізу ролі і місця класного керівника в системі виховних впливів на особистість дитини. Головний акцент зроблено на напрямках діяльності класного керівника: «Здоров'я», «Взаємодія», «Інтелект», «Моральність», «Дозвілля», «Родина». Усвідомленню функціональних обов'язків класного керівника сприяє розгляд складових системи виховної роботи класного керівника: психолого-педагогічна діагностика, проєктувальна діяльність, конструктивна діяльність. Результати діяльності класного керівника розглядаються як основа для цілепокладання (програмно-цільовий підхід) [10].

На лекціях розглядаються діагностичні підходи до вивчення особистості учня. Подолання труднощів діагностичної діяльності в роботі класного керівника передбачається завдяки оволодінню понятійним апаратом педагогічної діагностики, набуттю вмінь використання діагностичного інструментарію, опануванню вмінь аналізу, узагальнення та використання даних діагностики у практичній діяльності. Особлива увага приділяється розгляду критеріїв («тверді» і «м'які», критерії за спрямованістю і способом застосування), показників та рівнів вихованості особистості. Вирішенню проблеми підвищення об'єктивності отриманих результатів діагностики покликані сприяти обговорювані педагогічні умови ефективності використання методів діагностики особистості. На лекціях представлені методи вивчення особистості учня: спостереження, вивчення шкільної документації, діагностична бесіда, аналіз продуктів діяльності (творчості), колізійні ситуації, тестування, анкетування, проєктивні методики, педагогічний експеримент, а також методи вивчення учнівського колективу: соціометричний тест, ділова і рольова гра, сфокусоване групове інтерв'ю.

Велика увага в програмі курсу приділяється розкриттю сутності індивідуального підходу в процесі виховання та методичним засобам його реалізації. Пріоритетність принципу індивідуального підходу вимагає систематичного врахування не тільки соціально-типового, але й індивідуально-неповторного в особистості кожного школяра. Гуманістичні тенденції в сучасній педагогіці передбачають активний формувальний, розвивальний характер виховання, що визначає творчий розвиток індивідуальності учня. Лекційний матеріал орієнтує майбутніх учителів на врахування індивідуально-психологічних, вікових та статевих особливостей учнів, відбір та використання оптимальних методів і прийомів виховання, що відповідають своєрідності особистості школяра і певній педагогічній ситуації.

За умов змін, зумовлених гуманізацією та демократизацією шкільного життя, що призводять до виникнення непередбачуваних ситуацій у взаємовідносинах між школярами та вчителями, особливого значення для майбутніх учителів набувають матеріали лекції, присвяченої методиці попередження та

розв'язання конфліктів у навчально-виховному процесі школи. Лекційний матеріал передбачає розгляд особливостей конфліктів у навчально-виховному процесі: загальні фактори виникнення, динаміка розвитку, результати. Важливим у методичному плані є опис відносин у навчально-виховному процесі, що провокують виникнення конфліктних ситуацій (диктат, нейтралітет, опіка, конфронтація). Важливими для формування конфліктологічної компетентності майбутніх учителів є знання про причини виникнення конфліктів різних типів (діяльності, поведінки, відносин), шляхи їх розв'язання (прямі і опосередковані методи). Особлива увага приділяється методиці попередження конфліктів: покрокова стратегія профілактики конфлікту, прийоми попередження конфлікту, вимоги до особистості педагога за умов діяльності з попередження виникнення конфліктних ситуацій.

У темі «Особливості виховної роботи з важковиховуваними дітьми» розглядаються соціально-економічні, психолого-педагогічні, медико-біологічні причини виникнення відхилень у поведінці дитини. Аналіз сучасних психолого-педагогічних джерел дозволяє представити динаміку відхилень у поведінці школярів, класифікації девіантних підлітків. Особлива увага приділяється методам педагогічної профілактики девіантної поведінки в діяльності класного керівника, використанню можливостей педагогічної діагностики в профілактичній роботі, особливостям педагогічного керівництва у взаємодії з важковиховуваними учнями [11].

Значна увага в курсі «Методика виховної роботи» приділяється питанням взаємодії школи і сім'ї у вихованні молоді. Розгляд сучасних тенденцій розвитку сім'ї, особливостей внутрішньосімейних стосунків, формування ціннісних орієнтацій в сім'ї сприяє розумінню соціально-психологічної специфіки розвитку особистості дитини в благополучній/неблагополучній, неповній сім'ї. При цьому не залишаються без уваги стилі сімейного виховання, типові помилки батьків у вихованні дітей, конструктивні і деструктивні методи підтримання дисципліни у сім'ї. На заняттях підкреслюється необхідність цілеспрямованої взаємодії класного керівника з батьками, зазначаються педагогічні умови та форми (масові, групові, індивідуальні) ефективної взаємодії школи і сім'ї у вихованні дітей [11].

На лекціях з «Методики виховної роботи» використовується такий активний метод навчання, як ситуації пізнавального утруднення. Вони стимулюють у студентів потребу в актуалізації психолого-педагогічних знань, допомагають усвідомити значущість цих знань як для успішного навчання, так і для майбутньої діяльності. При використанні проблемних ситуацій на лекціях у студентів виникає інтерес до матеріалу, який повідомляється, і усвідомлення його значущості, що поступово сприяє становленню таких мотивів, як пізнавальний інтерес, потреба в спілкуванні, відповідальність. Змінюється сенс вивчення предмету: педагогічні знання стають для студентів цінністю, сприяючи їх професійному становленню.

Істотна роль у професійній підготовці студентів-майбутніх класних керівників відводиться активним методам навчання на практичних і лабораторних заняттях. Одним з найбільш ефективних засобів формування професійної компетентності майбутніх учителів є аналіз педагогічних ситуацій, що передбачає використання студентами гностичних, проєктивних, конструктивних, комунікативних умінь. Імітування педагогічного процесу ставить студента в ситуацію, коли від нього вимагається професійно доцільне реагування, максимально наближене до умов його майбутньої діяльності.

На заняттях з МВР використовуються і групові форми роботи студентів. В організації такого спілкування велику роль відіграє введення студентів у нові типи взаємодії. Це забезпечується наданням широких можливостей для висловлювання і відстоювання своїх поглядів і думок з усіх питань, що обговорюються. Засобом залучення студентів до навчально-професійної діяльності є ділові ігри, що мають значний мотиваційний потенціал. Імітуючи педагогічний процес, вони переносять студентів у ситуацію, максимально наближену до умов їхньої майбутньої професійної діяльності, створюють ефект реальності.

Реалізація особистісно-діяльнісного підходу в процесі вивчення методики виховної роботи забезпечує суб'єктно-суб'єктні стосунки між викладачем і студентами, студентів між собою, передбачає використання ігрових методів навчання, які істотно впливають на формування готовності до реалізації завдань виховної роботи в школі. Наш досвід показав, що успішно брати участь у ділових іграх може той студент, який добре опанував психолого-педагогічні знання. Вони слугують базисом для утворення організаторських і комунікативних умінь, необхідних для встановлення майбутніми педагогами конструктивних відносин з учнями, їх батьками, розвитку самостійності мислення. Організація лабораторних і практичних занять з використанням ігрових методів дозволяє студентам засвоїти суть і характер алгоритмічного і евристичного способів управління виховним процесом.

В ході підготовки до гри і в процесі її проведення у студентів виникає необхідність у педагогічних знаннях, оскільки виконання ігрових функцій залежить від обізнаності з теоретичними основами педагогіки і психології. Під час гри студенти набувають нових умінь, що сприяє подальшому розвитку мотивації, яка розвивається і зміцнюється за умов збагачення операціональної сфери діяльності.

Ділова гра займає серед педагогічних засобів активізації процесу навчання особливе місце. Суть її полягає в тому, щоб збудити пізнавальну активність студента, сприяти становленню самостійності в

мисленні і діяльності. Навчальна ділова гра з позиції ігрової діяльності – це пізнання і засвоєння студентами соціальної і предметної дійсності в процесі вирішення ігрової проблеми шляхом ігрової імітації, відтворення в ролях основних видів поведінки за визначеними, закладеними в умовах гри правилами. Суттю ділової гри як засобу навчання є її здатність слугувати цілям навчання і виховання, а також те, що вона переводить цілі в реальні результати. Здатність ця знаходиться в ігровому моделюванні в умовних ситуаціях основних видів діяльності особистості, спрямованих на відтворення і засвоєння соціального і професійного досвіду, внаслідок чого відбувається накопичення, актуалізація і трансформація знань в уміння і навички, накопичення досвіду особистості і її розвиток.

Ігровий характер діяльності, можливість у разі невдачі переграти ситуацію знімає зі студентів відповідальність за помилку, якої дуже боїться кожен початківець. Це підвищує їх упевненість у своїх здібностях до діяльності, породжує прагнення до творчості. У діловій грі студент постійно бачить результати своєї праці. На етапі аналізу ділової гри він має можливість прислухатися до аргументованої думки товаришів і викладача про свої дії, зробити самоаналіз. Таким чином, він пізнає себе, усвідомлює свої успіхи і помилки, що стимулює професійне самовдосконалення. У разі правильного вирішення педагогічного завдання, успішного виконання своїх ролей студенти переживають почуття задоволення і гордості, яке позитивно позначається на формуванні мотиваційно-ціннісного і емоційно-вольового компонентів готовності студентів до виховної роботи.

У підготовці ділових ігор, які використовуються на заняттях з методики виховної роботи, можна виокремити такі операції: 1. Вибір теми і діагностика початкової ситуації. 2. Формування цілей і завдань. 3. Визначення структури гри. 4. Діагностика ігрових якостей учасників ділової гри.

При підготовці до ігрової діяльності враховуються такі методичні вимоги: гра має бути логічним продовженням чи завершенням конкретної теоретичної теми; максимальна наближеність до реальних умов; створення атмосфери пошуку і невимушеності; ретельна підготовка навчально-методичної документації; чітко сформульовані завдання, умови і правила гри; виявлення варіантів можливих рішень вказаної проблеми; наявність необхідного устаткування [5, с.85-86].

Одним зі шляхів реалізації активних методів навчання на заняттях з МВР є проектне навчання. На думку Н.В. Гарашкіної, проект – це система, що дозволяє включити студентів у процес «від ідеї до реалізації», таким чином сприяючи більш повному оволодінню педагогічними технологіями. Проектувальна діяльність має на меті становлення самосвідомості, набуття нових стратегій поведінки. Проектування як метод пізнання допомагає опанувати культуру мислення. Проектне навчання дозволяє розвинути в студентів навички самостійного мислення, прогнозування результатів і можливих наслідків різних варіантів рішення. Ці навички потрібні студентам у подальшій роботі організаторів виховного процесу в школі [4, с.100].

Ядром мотивації проектної діяльності обрано спектр інтересів, пов'язаний з реалізацією функцій класного керівника. В основу кожного проекту покладено ідею, спрямовану на отримання результату, що є наслідком вирішення практично або теоретично значущої проблеми. Щоб досягти такого результату, необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи для цієї мети знання з різних галузей, встановлюючи причинно-наслідкові зв'язки. Результатами виконаних проектів є представлені студентами обгрунтовані рішення теоретичних педагогічних проблем, а також конкретні методичні розробки, готові до впровадження. У процесі виконання проекту студенти набули професійно важливих умінь: постановки завдання; планування дій; планування кінцевого результату; виконання узагальненого алгоритму проектування; конструктивного спілкування; самостійного пошуку інформації; оцінювання результатів діяльності; рефлексії.

Зміст роботи з організації проектної діяльності передбачає: пояснення суті проекту; знайомство з вимогами, що пред'являються до проекту (до його змісту, оформлення, елементів творчості); представлення переліку можливих тем проектів; знайомство з процедурою виконання проектів; робота безпосередньо над проектом у мікрогрупі або індивідуально; підготовка матеріалів до захисту; захист представлених проектів; рефлексія проектної діяльності. Структура виховного проекту містить: 1. Вступ. 2. Опис педагогічної проблеми. 3. Результати педагогічної діагностики. 4. Методи, форми, прийоми виховної роботи. 5. Опис очікуваних (чи отриманих) результатів.

Проекти, що розробляються студентами з МВР, мають прикладний характер. Діагностика проводиться в учнівських або студентських колективах. Далі пропонуються виховні заходи або індивідуальна програма зміни поведінки учня із зазначенням профілактичних, реабілітаційних, корекційних заходів.

Для формування професійних умінь на практичних заняттях з МВР застосовується соціально-педагогічний тренінг, що включає вправи, які допомагають студентам розкрити свої особистісно-професійні якості. Наприклад, на занятті пропонується виконати вправи на формування вміння встановлювати первинний контакт з батьками: провести бесіду з матір'ю, яка дуже незадоволена поведінкою свого 16-ти річного сина; бесіду з батьком з приводу непристойного вчинку його дитини.

Студенти мають переконати батьків у необхідності взаємодії школи і сім'ї у вихованні дитини. Педагогічний тренінг застосовується на кожному практичному занятті з метою формування дієво-практичного і емоційно-вольового компонентів готовності студентів до педагогічної взаємодії з сім'єю. Цікавими є вправи, що допомагають студентам розкрити свої професійно ціннісні особистісні якості [2, с.304].

Використання на практичних заняттях з МВР ситуацій з життєво педагогічним змістом вимагає уявного, аналітичного рішення і сприяє усвідомленню значущості психолого-педагогічних знань для педагогічної діяльності. Вирішення таких ситуацій здійснюється студентами. Рішення уявних ситуацій «Я на місці іншого», які моделюються на основі практики, спонукають подумки приміряти ситуацію до себе, пережити її, а педагогічні знання завдяки цьому набувають особистісного сенсу. Крім того, такі ситуації розвивають здібності до педагогічного прогнозування, вчать ставити цілі і відбирати засоби для їх досягнення. Під час обговорення кожної ситуації на заняттях вироблялися критерії оцінки педагогічних ситуацій, гуманістична основа яких – гармонія цілей, засобів, результатів педагогічної взаємодії, що створює умови для гармонійного розвитку особистості дитини і покращення внутрішньосімейних стосунків [11].

Особлива увага під час вивчення курсу МВР звертається на формування дослідницької складової загальнопедагогічної компетентності. З цією метою студенти опрацьовують теоретичні матеріали, пов'язані зі стратегією і тактикою сімейного виховання, індивідуальними підходами до виховання девіантних підлітків, до колективним плануванням виховної роботи в учнівському колективі. На підставі отриманих даних студенти готують програми дослідно-експериментальної роботи, в які входять самостійно складені анкети, авторські тестові методики з обґрунтуванням доцільності їх використання, проєктивні методики різних типів.

Спроєктована нами технологія формування загальнопедагогічної компетентності студентів-майбутніх учителів на заняттях з методики виховної роботи базується на використанні активних методів навчання. Для неї характерним є інтенсивне подання матеріалу, активна позиція і висока міра самостійності студентів, постійний внутрішній зворотний зв'язок (самоконтроль і самокорекція), діалогічність, проблемність. Кожне заняття курсу побудоване з врахуванням завдань формування таких компонентів загальнопедагогічної компетентності, як мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний, емоційно-вольовий. Спроєктований комплекс методів підготовки студентів до реалізації завдань виховної роботи в школі дозволяє сформувати вміння врахування пріоритетних напрямів виховної роботи, рівня розвитку учнів, їх інтересів, завдань особистісного становлення з метою ефективної підготовки до організації діяльності учнів у позаурочний час. Оволодіння методикою підготовки виховних заходів, алгоритмом налагодження виховної взаємодії за етапами підготовки КТС дозволяє впроваджувати традиційні та інноваційні форми виховної роботи.

Інноваційна технологія формування загальнопедагогічної компетентності майбутніх учителів на заняттях з методики виховної роботи, формами реалізації якої є: проблемна лекція, групова дискусія, ділові, імітаційні, рольові ігри, практикуми, тренінги, вправи, проєкти, тестовий контроль, самодіагностика, забезпечує ефективну підготовку студентів до виконання функцій класних керівників.

Активні методи навчання відіграють провідну роль в реалізації цієї технології. Використання активних методів навчання передбачає реалізацію особистісно-діялісного підходу в процесі оволодіння методикою виховної роботи, забезпечує суб'єкт-суб'єктні стосунки між викладачем і студентами, студентів між собою. Апробація у межах технології активних методів навчання показала необхідність цілісного, інтегрального підходу до організації процесу формування загальнопедагогічної компетентності під час впровадження індивідуальної і групової проєктної діяльності, ігрових, групових форм навчання, моделювання ситуацій професійної взаємодії з урахуванням запитів майбутніх фахівців.

Література

1. Галузяк В. М. Складові загальнопедагогічної компетентності вчителя / В. М. Галузяк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 49. – Вінниця, 2017. – С. 46-54.
2. Галузяк В. М. Тренінг особистісної зрілості як форма професійної підготовки майбутніх учителів / В. М. Галузяк // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : Матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2012 рік / [За ред. О.В. Сухомлинської, І. Д. Беха, Г.П.Пустовіта, О. В. Мельника]. – Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – Вип. 3. – С. 304-308.
3. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – С. 34–42.
4. Коберник О. Підготовка майбутніх учителів до застосування проєктної технології у професійній діяльності [Електронний ресурс] / О. Коберник // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 6(3). – С. 98-105.
5. Мірошниченко В. М. Висвітлення проблеми підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності засобами ділових ігор у науковій літературі другої половини ХХ століття [Електронний ресурс] / В. М.

- Мірошниченко // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Засоби навчальної та науково-дослідної роботи». – 2010. – Вип. 34. – С. 81-87.
6. Новаченко Т. В. Використання активних та інтерактивних форм і методів навчання у вищій школі [Електронний ресурс] / Т. В. Новаченко // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2011. – Вип. 6. – С. 227-234.
7. Осадчий В. В. Проблеми організації професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічній теорії [Електронний ресурс] / В. В. Осадчий. // Науковий вісник Донбасу. – 2010. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2010_1_10
8. Подковко Х. В. Інноваційні технології навчання в контексті компетентнісного підходу в освіті / Х. В. Подковко // Медична освіта. – 2016. – № 1. – С. 41-43.
9. Сергійчук О. Професійна компетентність майбутнього учителя у системі підготовки до педагогічної діяльності [Електронний ресурс] / О. Сергійчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4(2). – С. 198-206.
10. Холковська І.Л. Методика виховної роботи. – 2-е вид., випр. і доп. / І.Л. Холковська. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – 192 с.
11. Холковська І.Л. Методика виховної роботи: Практикум / І.Л. Холковська. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – 208 с.